

ÜNLÜ ERKEK MÜZİSYENLERİN EŞLİĞİNDE YETENEKLİ KADIN MÜZİSYENLERİN YARATICILIĞI İlknur TUNÇDEMİR*

Kültür ve Turizm Bakanlığı Devlet Çoksesli Korosu Sanatçısı, Ankara
E mail: ilktuncdemir@yahoo.com

ÖZET

Felsefe, bilim, sanat vb alanlarda yaratıcı üretici etkinliklerde bulunmak insana özgüdür ve “insana diğer var olanlar arasında özel yerini ya da değerini sağlar” (Kuçuradi, 1988: 169). Batı geleneği içerisinde felsefe tarihi, zaman-dışı hakikat özlemlerine rağmen, tarihin her döneminde felsefi etkinliğe katılmış türden insanların karakteristik kaygılarını ve kendilerini algılayış biçimlerini yansıtmıştır. Tarihin farklı dönemlerinde felsefeciler; din adamları, yazar veya üniversite profesörleri olmuştur. Fakat bütün etkinlik tarihi boyunca hepsinin ortak bir özellikleri vardır. Genellikle ezici çoğunlukla erkektirler. Bu gelenek içerisinde kadınların yer almaması, “akıl’ın” sadece erkekler tarafından kavramsallaştırıldığını göstermiştir. Dolayısıyla bütün söylemlerinde erkeğe ait bir etkinlik olarak, felsefeden ne anlıyorlarsa onu yansıtmışlardır (Lloyd, 1993: 136).

Hugo Grotius’un Rönesans’ta ortaya attığı ve giderek taraftar kazanan “Doğal Hukuk Kavramı”, yani insanların doğuştan bazı haklara sahip olduğu düşüncesi 18. yüzyılda ivme kazanmıştır. Rönesans felsefesinin benimsenip yaygınlaşması ve toplum düzeyindeki değişiklikler sayesinde sahneye çıkan kadınların sayısı arttırmıştır. Soylu sınıfın saraylarda “sanat koruyucusu” olmak için birbirleriyle yarışa girmeleriyle, kadınlarda erkekler gibi, sanatın her alanında seslerini duyurmaya başlamışlardır. Kadın sahne sanatçıları ve kadın besteciler çoğalmıştır (Nutku, 1999:173).

Romantik dönemde müzik alanında özellikle Avrupa’da bir çok konservatuar ve prestijli müzik akademileri açılmıştır. Bu dönemde yetenekli kadın sanatçılarda bu okullara kabul edilerek eğitim görmeye başlamışlardır. Ünlü erkek sanatçıların yanında sanatsal ve bilimsel çalışmalar yapabilmeye şansı yakalayan kadın müzisyen ve besteciler dönemin önemli ressam, heykeltıraş, yazar, tarihçi ve edebiyatçılarından da etkilenmişlerdir. Çoğunlukla erkek sanatçılarla aynı düzeyde, hatta bazen onlardan daha üstün olarak verimli eserler vererek kadın yeteneğinin örnek temsilcileri olmuşlardır.

Çalışma kapsamında incelenen kadın sanatçılardan Felix Mendelssohn’un ablası Fanny Mendelssohn Hensel, Robert Schumann’ın eşi Clara Wieck Schumann, Gustav Mahler’in eşi Alma Mahler- Werfel aldıkları eğitimlerine ve bu usta müzisyenlerle beraber yapabildikleri çalışmalara paralel olarak, bir çok bir çok şarkı, lied, konçerto, senfonik eserleri ve genişletilmiş solo sonatlarını bestelemiş ve yorumlamışlardır. Uluslararası yapmış oldukları turnelerde eserlerini sergilemişlerdir.

Sonuç olarak müzik tarihinde -analık görevlerinin yanında- kadın müzik sanatçılarının bestecilik, kompozitörlük ve yorumculuk alanlarında verilen eğitimlerle desteklenmesi neticesinde ve ünlü müzisyenlerle çalışabilme fırsatı yakaladıklarında kendilerini sürdürülebilir bir gelişmeye tabi tutabildikleri ve değerli ürünler verdikleri yargısına varmak yanlış olmaz.

Anahtar Kelimeler: Kadın Müzisyenlerin Yaratıcılığı, Mendelssohn-Hensel, Schumann-Wieck, Romantik Dönem Müzik Sanatı, Mahler- Werfel.

SUMMARY

To have creative and productive activities on fields such as philosophy, science and art is peculiar to humankind and “it provides special status and values to people among other existents”. History of philosophy in the west traditions reflects the form of perception themselves and characteristic anxiety of people who participate into philosophic activities in every period of history even though they have realistic aspiration in out of time. In the different periods of history, philosophers, writers, ecclesiastics had appeared but they had same characteristic through active history: they are crushing majority of man. That women did not take place in these traditions, points out that brain is only conceptualized by men. Consequently, men reflected their expressions as an activity belonging to them and philosophy what they understood (Lloyd, 1993: 136).

The sentiment that people had some rights congenitally, namely the idea of “Natural Law Concept”, which was propounded by Hugo Grotius in Renaissance and then supported by majority, accelerated in the century of eighteen. The number of women staged on a scene had increased owing to increment of public level and renaissance philosophy embraced and become widespread. By means of competitions among aristocrats in their palace to be “art protector”, both women and men started to have reputation in every artistic field. Then actresses and woman composer multiplied (Nutku, 1999:173).

On the period of romantics, especially in music fields, a number of conservatory and prestigious academies of music had been founded. Talented women artists was also accepted to these schools and started to study. Women composer and musicians having a chance to study art and science with famous man musicians had been affected by painters, sculptor, writer, and historians of that period. They were models of women who compose productive works of art being in the same level with man composers, even sometimes better than them.

The wife of Robert Schumann, Clara Wieck Schumann, the wife of Gustav Mahler, Alma Mahler- Werfel, and the sister of Felix Mendelssohn, Fanny Mendelssohn Hensel, who are the woman artists studied on this research, composed and played a number of songs, lieds, concertos, symphonic productions and enhanced solo sonatas since they had educations and chances to work with their husbands and brothers in parallel. They displayed their works of art in the tours internationally.

It is not inaccurate to have a judgment that -in addition to their motherhood mission- women musicians and artists produce valuable works and have themselves subject a sustainable development when they have an opportunity to work with famous musician and in consequence of educations given in composition and performing field.

Keywords: Mahler-Werfel, Romantic Era Music Art, Schumann-Wieck, Mendelssohn-Hensel, Woman Musicians' Creativity.

1.Giriş

Kadın ile erkek arasındaki biyolojik farklılık, yüzyıllar boyunca toplumsal ve kültürel farklılık olarak örgütlenmiş, bu eşitsizlik erkek egemenliğinin meşrulaştırıcı gerekçesi sayılmıştır. Bu söylem üzerinden üretilen erkek egemen anlayış, belki de tarihte en uzun süre varlığını koruyan bir ideolojik kalıp olmuştur. Tarih boyunca kadın, erkeğin “ötekisi” olarak kurgulanmış, kendi öznelliğinden yoksun bırakılmış, kendisi özgür olmamakla birlikte,

üzerinde istenildiği gibi konuşulan bir nesne konumuna dönüştürülmüştür. Toplumdaki iktidar modellerinin bir benzerini oluşturan ve “kadın”ın aşağı konumunda olmasıyla tanımlanabilecek bu durumu Pythagoras (İÖ 580- 500) “düzeni, ışığı ve erkeği yaratmış olan iyi ilke; kaosu, karanlığı ve kadını yaratmış olan kötü ilke” tanımıyla açıklamıştır (Berktaş, 1997: 91).

Batı kültüründe inançların, irrasyonelliğin ve şüphenin karşısına konulan “akıl”, adeta var olunan toplum içerisinde dünyaya karşı bir vaziyet olarak yorumlanabilir. Özellikle akla ilişkin felsefi düşüncelerin satır araları okunduğunda, bu vaziyet alışın içinde aynı zamanda, o günün koşullarına uygun bir “birey” olma, akıl aracılığıyla akıl sahibi, bilen birey olma konumuna ulaşma durumu da bulunmaktadır. Kartezyen anlayışın özünde, aklın bedenden tamamen ayrı olmasından dolayı, aklın cinsiyeti yoktur. Fakat akıl sahibi ve bilen birey olma konumuna ulaşmada, “akıl sahibi olanın nitelikleri” önem kazanmakta ve “kadınlık” ve “erkeklik” durumlarına ilişkin nitelikleri çağrıştırmaktadır. Kadınlık ve erkeklik durumları, düşünce sistemlerinde özellikle karşılaştırmalar ve karşıtlıklar üzerinden sıkça işlenen temalar olmuştur. Antik Yunan’da akıl ile ilgili felsefi bağlamı analiz eden Lloyd (1996: 18- 136)’a göre “aklın idealleri”, tarihsel olarak kadınlığı dışlamıştır. Platon (428- 348), Augustinus (354- 430), Rousseau (1712- 1778), Hegel (1770- 1831) gibi düşünürleri irdeleyen Lloyd’a göre bu düşünürlerin amacı, toplumsal yapıların koşullarından bağımsız olarak “aklı” aramak olsa da felsefi bağlamları, cinsiyetsel farklılığın toplumsal görünümünden etkilendiğinden bu durum, söz konusu düşünürlerin akla ilişkin düşüncelerini etkilemiştir (Nazlı, 2006: 11).

Batı kültürü tarihi incelendiğinde, söylemlerinde başlangıcından beri kadınlığa sırtını dönmüştür. Toprak kültüründen, gök kültürüne doğru evrimleşme boyunca kadın aşağı bir dünyaya itelenmiştir. Onun gizemli yaratıcı güçleri, göğüsleri, kalçalarının toprağın dış hatları ile olan benzerliği, kadını erken dönem sembolizminin merkezine yerleştirmiştir. O dönemde kadın, dinin doğuşunu sağlayan Yüce Ana figürünün modelidir. Ne var ki ana kültleri, kadının toplumsal özgürlüğü anlamına gelmemiştir. Kadına doğurganlığı ve doğaya yakınlığı ile her zaman esrarengiz canlılar gözüyle bakılmıştır. Erkekler onu hem yüceltmiş hem de korkmuşlardır. Bir araya gelen erkekler, kadının doğasına karşı bir savunma aracı olarak kültürü icat etmişlerdir (Paglia, 2004: 21).

Kadınlık, felsefi düşüncenin doğuşundan beri, simgesel olarak, “aklın” dışında kaldığı var sayılan şeylerle –yer tanrıçalarının karanlık güçleri veya kadınların görünmez güçlerinin etkisinde kalmayla- eş tutulmuştur. Eski Yunanlılar kadınların çocuk doğurma yetilerinin onlar ile doğa’nın bereketi arasında bir bağlantı kurduğunu düşünmüşlerdir (Lloyd, 1996: 22). Doğanın bereketi ile kadının doğurganlığı arasında sıkı bir ilişki kuran ve kadını doğal alana ait olarak işaret eden Platon’un “Kadınlar doğayı taklit eder.” diye ifade etmiştir. Yunan felsefi modelini kullanan ve Platon’dan etkilenen Philo İÖ birinci yüzyıldaki yazılarında cinsiyetler arası ilişkileri kutsal kitaplarına göre aklın duyular yüzünden bozulması yönünden tekrar yorumlamıştır. Aynı şekilde, rasyonelliğin dışında kalması gerekenlerde, yine simgesel olarak “kadınlıkla” ilişkilendirilmiştir. Kadınlıkla ve erkeklikle ilgili olarak kurulan bu simgesel çağrışımlar, kültürel gelişimin tarihselliği boyunca korunarak gelmiş ve genellikle erkeklik düşüncesi açık ve kesin, kadınlık ise muğlak ve belirsiz biçimlerle ilişkilendirilmiştir (Lloyd, 1996: 23). Bu doğrultuda erkekliğin üstünlükle bir tutuluşunun tarihini Pisagorcular’a kadar götüren Lloyd’a göre; “Erkek olan, kadınsı olandan daha tam, daha hâkim ve nedensel etkinliğe daha yatkındır; çünkü kadınsı olan eksik, bağımlı ve etkenlikten çok edil genlik kategorisine aittir. Zihin ve akılla ilişkili olan rasyonel erkek soyundan, duyunun çalışma alanı olan irrasyonel ise kadın soyundandır.” (Lloyd, 1996: 50). Rousseau’nun “Ben erkekler üzerine konuşuyorum” vurgulamalarına ilave olarak, Augustinus’un “tinsel eşitlik ve doğal

bağımlılık”, Aquinas’ın “insan soyu ve yardımcısı”, Hume’un “akıl ve tutkular” ile Hegel’in “kadınsı alt dünya” gibi kavramlarında üstü örtülü ya da açık, “kadınlık” ve “erkeklik” durumu ve akıl sahibi olanın niteliklerini ortaya çıkarma çabaları sezilir. Felsefi ortamlarda rasyonalitenin merkezindeki aklın nitelikleri, hafızalardaki erkek paradigmaları ile şekillendirilirken, “kadınlık” ve “erkeklik” idealleri de, akıl ve rasyonalite sahibi olan ve olmayan bağlamından hareketle üstünlük/aşağılık, özsel olan/ tamamlayıcı olan vb. gibi karşıtlıklara dayalı yapılar içinde açıklanmaya çalışılmıştır (Nazlı, 2006: 11). Kadınlık ve kadınlığın içeriği, ona biçilen aşağı statü, aslında belirli bir entelektüel gelenek içerisinde şekillendirilmiş ve bu şekillendirme, basit bir dışlamadan daha çok “kadınlığın” bu dışlama yolu ile oluşturulmasına neden olmuştur (Lloyd, 1996: 134).

Kadın ve erkeklere ilişkin tutumların oluşmasında bilişsel kalıp yargılar da önemli bir rol oynamaktadır. Tarihsel süreç incelendiğinde toplulukların çoğunda erkekler daha güçlü benlikleri yansıtan ve istenir ön yargılarla (güçlü, kendine güvenli, korkusuz, gerçekçi), kadınlar ise daha zayıf benlikleri yansıtan ön yargılarla (bağımlı, pasif, kararsız, duygusal) tanımlanmaktadır (Deaux, 1984: 110). Birçok erkek egemen toplumda kadının cinsiyetine ilişkin bu olumsuz kalıp yargıların ve tutumların varlığı, yaşamında ayrımcılık olarak yansyarak, kadının politik, ekonomik ve sosyal alanda erkeğe göre daha düşük konumda kalmasına neden oluşturmıştır (Dryler, 1998: 375).

Gelenekselle kültür arasında sıkı bağ olması dolayısıyla, geleneksel yapıdaki değişimler tüm alanlarda (dil, sanat, bilim, felsefe ve günlük yaşam vb.) kendisini hissettirmektedir. Özellikle ataerkil toplumların tümünde geçerli olan geleneksel ideolojinin, cinsiyetçi iş bölümü, kadını öncelikle ev işlerinden ve çocuk bakımından sorumlu tutmaktadır. Kadınların ev işleri ve çocuk bakımı ile yükümlü olmaları, onları toplumsal üretimden uzak tutmaktadır. Ayrıca kadınlar kendilerine küçük yaşlardan itibaren öğretilen toplumsal cinsiyet, düşünce ve davranış kalıplarıyla beceri edinmişlerdir (Arat, 1997: 47).

Doğal hukuk anlayışından hareket ederek, hak kavramını, etik nitelikli bir yeti olarak tanımlayan, hukuk bilgini Hogo Grotius (1583- 1645), “belli bir takım hakların insanın doğasında bulunduğunu iddia ederek, hakkın temeli doğal hukuktur” demiştir. Doğal hukuka göre, hak kavramı bütün hakların temeli olan özgürlükten doğmuştur (Öndin, 2005: 90). Rönesans’ta ortaya çıkan ve giderek taraftar kazanan “Doğal Hukuk Kavramı” ancak 18. yüzyılda ivme kazanmıştır. Özellikle eşitlik ilkesi toplumsal imgelemde kabul gördükçe, toplumsal pratiğe de aktarılmıştır. Irklar arası, sınıflar arası, ülkeler arası ve cinsler arası eşitsizlikleri aşmaya yönelik toplumsal hareketler ve bunların ürettiği politikalar, demokratik toplumların tarihsel evrimlerinin yönünü tayin etmiştir. Kadının toplumsal yaşama “özne” olarak katılması da kadınlar ve erkekler arasındaki hak, fırsat ve meslek eşitliğinin savunulması ile mümkün olmuştur (Göle, 1998: 179).

Felsefe, bilim, sanat vb alanlarda yaratıcı üretici etkinliklerde bulunmak insana özgüdür ve “insana diğer var olanlar arasında özel yerini ya da değerini sağlar” (Kuçuradi, 1988: 169). İnsana özgü olarak yaratmanın her çeşidinin, insanın bilinçli ve çabası olmadan gerçekleşmesi mümkün değildir. Bütün insanlara özgü olan yaratma etkinliğinin, insanın sadece bir cinsine (erkekler) özgü olduğunu kabul etmek ise, bu etkinliğin alanını kendi içinde parçalamaya yönelik bir çabadır. Kadının yaratıcılığını biyolojik doğurganlıkta arayıp bu alanla sınırlandırmaya çalışmak ise onun tarihsel ve toplumsal varlık alanındaki yaratıcı etkinlikleri gerçekleştirilme potansiyelini dikkate almamakta, kadına bir insan olarak varlığının yapısal bütünlüğünü parçalayarak bakmaktan kaynaklanmaktadır. Diğer canlılara özgü ve işlevi soya sürdürmek olan salt biyolojik doğurganlığı, insan türüne özgü bir yaratma çeşidi olarak kabul

etmek ise, hem insanın varlık yapısının bütünlüğünü görmemeye, hem de varlık alanları ile ilgili bir karıştırmaya dayandığı söylenebilir. Çocuk dünyaya getirme ve özellikle ilk üç yıldaki annelik, kadına özgüdür. Ancak bunun, kadının diğer olanaklarını engelleyici, sınırlayıcı bir özellik taşıdığını ileri sürmek mümkün değildir (Yetişken, 2004: 379).

2. Müzik Alanında Yetenekli Kadın Müzisyenler

Erkeklerle ilişkiye açık sanatsal ve bilimsel ilgiler katan kadınlar; müzisyen, ressam, heykeltıraş, yazar, matematikçi, tarihçi ya da teolog olarak çoğunlukla tarihsel süreçte üstün başarılar kazanmışlardır. Müzik alanında ise ünlü erkeklerle ilişkilerinde, eş, kardeş ya da sevgili olarak sanatsal ve bilimsel çalışmalarda bulunan kadın müzisyen, kadın besteci ve kadın virtüözler çoğunlukla erkeklerle aynı düzeyde, hatta bazen onlardan üstün olarak müzik tarihinde boy göstermişlerdir. Kadının ve erkeğin yeteneklerinin eşit ölçüde verimli ve paralel geliştiği durumların yanı sıra, genellikle “kadın yeteneğinin” ilgili erkek partner (eş, sevgili, baba, kardeş) tarafından sömürüldüğü ve yok edilmeye çalışıldığı hatta yaratıcı payının dışlandığı ve geriye itildiği müzik tarihindeki çeşitli örneklerle gözlenmektedir (Stephan, 1989: 11).

Çalışmamızda 19.yüzyıl Romantik dönem müzik sanatı; “Erken Romantik Dönem” -“Geç Romantik Dönem” ve 20.yy.“Modern Dönem” başlıkları ile incelenecektir. 19 yy ’ın “Erken Romantik Dönem”in en ünlü erkek bestecileri Frederic Chopin, Franz Liszt, Felix Mendelssohn, Robert Schumann ve Johannes Brahms’la birlikte çalışmalarda bulunmuş Alman müziğinin “üstün yetenekli”, kadın müzisyenleri Felix Mendelssohn’un ablası piyano virtüözü ve besteci “Fanny Mendelssohn- Hansel (1805- 1847)”, Robert Schumann’ın eşi piyano virtüözü ve besteci “Clara Wieck- Schumann (1819- 1896)”, “Geç Romantik Dönem Sonrası” en ünlü erkek bestecilerinden başta Alexander Zemlinsky, Richard Strauss, Gustav Mahler, Modern dönem’in en ünlü çağdaş bestecileri Alban Berg, Arnold Schoenberg, Biyolog ve müzisyen Paul Kammerer, piyanist ve orkestra şefi Ossip Gabrilowitsch, ressam Gustav Klimt ve Oskar Kokoschka, Bauhause dizayn okulunun kurucusu mimar Walter Gropius, şair ve yazar Franz Werfel ile birlikte eş, sevgili ve arkadaş olarak çalışmalarda bulunmuş piyano sanatçısı ve besteci “Alma Mahler- Werfel (1879- 1964)” in aldıkları eğitimlerine ve bu usta müzisyenlerle beraber yapabildikleri çalışmalara paralel olarak, birçok şarkı, lied, konçerto, senfonik eserleri ve genişletilmiş solo sonatlarını bestelemiş ve yorumlamışlardır. Uluslararası yapmış oldukları turnelerde eserlerini başarı ile sergilemişlerdir.

2.1. Romantik Dönem Müzik Sanatı

Tarih içerisinde 18. yy “filozoflar yüzyılı” olarak anılmaktadır. Tarihten sosyolojiye, siyaset biliminden doğa bilimlerine kadar her alanda düşünsel ve felsefi yoğunluk, düşünce adamlarının çerçevesinde yoğunlaşmıştır. Bu dönemde “insanın bilincinin malı” haline dönüştüğü dile getirilmektedir. Newton, Lagiance vb. pek çok doğa bilimcinin yanı sıra, kendilerini “fizyokratlar” olarak adlandıran iktisatçıların, aydınlanma felsefesi adıyla, önce İngiltere’de ardından Fransa’da ardından Almanya’da dalga dalga yayılan, doğa bilimleriyle, toplumsal yaşamı, felsefeyle ekonomik yaşamı ilişkilendiren yeni bir dünya düzeninin oluşturulduğu görülmektedir (Sarıca, 1983: 17- 24). Montesquieu, J. J. Rousseau bu değişimin sözcüleri olmuşlardır. Montesquieu ile özgürlüğü sağlamak için kuvvetler ayrılığının, yani yasama ve yargının birbirinden ayrılması; J. J. Rousseau ile egemenliğin halka ait olduğu ve bunun kimseye devredilemeyeceği düşüncesi, düşünce adamlarının tarafından kabul edilmesi zorunlu değişimler olarak ele alınmıştır (Sarıca, 1983: 29). 18. yy’ın sonlarına gelinceye kadar Avrupa önemli değişimler yaşamış; hümanizm, Rönesans, reform ve bütünüyle

Aydınlanma felsefesinin hâkimiyeti, bilimsel, teknik, toplumsal, iktisadi ve ticari gelişmelere, reformlarla da yeni bir döneme girilmiştir. Temelini ekonomik ve ticari ilişkilerin değişiminin yönlendirdiği bilimsel gelişmelerin yanında toplumsal ve felsefi açıdan da bu değişimleri gören, yeni koşullara uygun yaklaşımlarla insanı ve doğayı açıklayan düşünürler döneme ağırlığını koymuştur (Bilici, 1995: 64).

19.yy başında, 1789'da gerçekleşen Fransız Devrimi'nin izleri hala sürmektedir. Bununla beraber, müziğin tanımları ve misyonu bu dönemde tekrar ele alınmıştır. Müzik, özellikle romantik dönemde, egemen güçlerin (kilise ve aristokrasi) etkisinden kurtularak orta sınıfa açılmıştır. Besteciler ve müzisyenler bestelerini, toplum, edebiyat, politika ile ilgili konuları ele alarak üretmişlerdir. Bu gelişim dinleti müziğinin yaygınlaşmasını sağlamıştır (Kutluk, 1997, s.185).19.yy'ın ikinci yarısında, Romantik felsefe ve estetiğe gelen Pozitivist tepkilerle beraber, müzikal düşünce ve eleştiri yeni bir fizyonomi kazanmıştır. Dönemin en ünlü bestecileri, yazarları, düşünürleri ve ressamı arasında karşılıklı ilişkiler sürmüştür (Fubini, 2003: 112).

Klasik müzik sanatı, müziğin temel öğeleri; ritim, melodi, armoni ve bunların türlü birleşimlerini (formları) kapsamlı bir şekilde ele alarak ustalıkla işlemiştir. 19.yy. başında klasik dönem artık sona ermiş ve müzikte “Romantik dönem” başlamıştır. Bu dönemde kadın müzisyenlerin yükselişi ise doruk noktasındadır. Özellikle İtalya, Almanya, Avusturya, İtalya ve İngiltere’de bir çok kadın; besteci, yorumcu, piyanist ve eğitimci olarak başarı kazanmışlardır (Tunçdemir, 2004: 277).

Romantik dönem müziğinin karakteristik özellikleri içerisinde en önemli ve devrimsel olanı kuşkusuz bestecilerin kendi iç dünyalarına dönerek en gizli ve öznel olan duyularını müziklerine konu olarak seçmiş olmaları ve buna bağlı olarak insana özgü içten, kendiliğinden ve tutku dolu eserlerin yaratılmasını sağlamalarıdır. Bu bakımdan romantik dönem bireysel bilinç dönemidir ve anahtar kelimesi “ben”dir. Klasik dönemde tamamen dünyevi olan sanat anlayışı romantik dönemde tıpkı barok dönemde olduğu gibi mistisizme ve doğa üstü bir sanat anlayışına dönüşür. Bu, müzikal anlatımın soyutlaşarak dünyevi olandan kopuşudur. Besteciler giderek artan bir ilgiyle gerçek ötesi ve doğaüstü konulara yönelmiştir. Besteci için önemli olan heyecan, tutku, korku, üzüntü gibi her tür duyguyu dilediğince ve derinlemesine işlemektir. Bu bakımdan romantik döneme özgü yazı stilleri veya formlar ortaya çıkmıştır. Klasik dönemin en belirgin özelliklerinden biri olan anlatımda netlik ve sadelik anlayışı yerine karmaşık ve puslu bir anlatım benimsenmiştir. Müzikte nocturne, romance, fantezi vals, mazurka, polonez gibi türler hem ulusal akımların hem de bireysel yaşantıların en uygun ifade edildiği türler olarak büyük önem kazanmıştır (Lütfü, 2006).

Romantizm, sanatın maddi öğeleri açısından ileriye temsil etmektedir. Sanata ulusal, yerel motifler katılmıştır. Dil özgürleşerek biçimlerin kalıpları zorlanmıştır. Böylece anlatım zenginleşmiştir. Müzikte romantik dönem; Müziğin sesle ilgili temel öğeleri “ezgi ve ritim”, ulusal renklerle alabildiğince zenginleşmiştir. Müzikte anlatım gelişerek “özgür yaratıcılık” başlamıştır. Soyut anlatım, derin duygu, coşku artarak çalgıların kullanımı zenginleşmiştir. Teknik ve anlatım üst noktaya ulaşmıştır. Nicola Paganini, Felix Mendelssohn, Franz Liszt, Frederich Chopin, Franz Schubert, Robert Schumann, (Tablo:1) gibi besteciler romantik dönemde özel bir yer edinmişlerdir. Paganini kemani, Chopin ve Liszt piyanoyu; tını, teknik ve anlatımla geliştirmiştir. Schubert ve Schumann (sonradan Liszt'in katılımıyla) lied'leriyle ses-şiir birlikteliğini geliştirerek senfonik şiir ortaya çıkmıştır (Kaygısız,1999:182- 185).

Tablo 1. Romantik dönemin ünlü erkek bestecileri

ERKEN-ROMANTİZM DÖNEMİ	GEÇ ROMANTİZM DÖNEMİ	GEÇ ROMANTİZM SONRASI	MODERN DÖNEM
Nicola Paganini (1782-1840)	Johannes Brahms (1833- 1897)	Antonin Dvorák (1841-1904)	Arnold Schönberg (1874- 1951)
Hector Berlioz (1803-1869)	Camile Saint-Saëns (1835- 1921)	Nikolai Rimsky-Korsakov (1844- 1908)	Béla Bartók (1881-1945)
Felix Mendelssohn (1809- 1847)	Modest Mussorgsky (1839- 1881)	Gabriel Faure (1845-1924)	Igor Stravinsky (1882- 1971)
Frederik Chopin (1810-1849)	Peter Ilyich Tchaikovsky (1840-1893)	Edward Elgar (1857-1934)	Anton Webern (1883- 1945)
Robert Schumann (1810-1856)	Edvard Grieg (1843-1907)	Giacomo Puccini (1858- 1924)	Alban Berg (1885-1935)
Franz Liszt (1811- 1886)		Gustav Mahler (1860-1911)	Sergei Prokofiev (1891- 1953)
Richard Wagner (1813-1883)		Claude Debussy (1862-1918)	
Giuseppe Verdi (1813-1901)		Jean Sibelius (1865-1957)	
César Franck (1822-1890)			
Bedrich Smetana (1824-1884)			
Anton Bruckner (1824-1896)			
Johann Strauss II (1825-1899)			

Müzik sanatında 19.yy ortalarından itibaren romantik dönemin en gözde çalgısı piyanodur. Piyano tekniği üzerine çalışmalar yapan dönemin bestecileri piyano müziğinde tekniklerine göre çalışmalar yapmışlardır (Kutluk,1997:179). Piyano çalma becerisinin gelişmesi için, uygulanan yardımcı aletlerin kullanılmasından vazgeçilerek tamamen anatomiye yönelmeye başlanılmış; besteci, piyanist, pedagog ve tıp adamlarının çalışmaları sonucunda piyano tekniği bir bilim dalı haline gelmiştir. Deppe, Calland, Breithaupt ve Matthey'in öncülüğündeki piyano çalma tekniği, ağırlık kontrolü veya kol ağırlığı tekniği olarak adlandırılmıştır (Küçük, 2003: 201). Bu dönemin ünlü piyanist ve bestecilerinin kullandığı bu çalma tekniğinin uygulayıcılarından birisi de Clara Schumann'ın babası Friedrich Wieck' tir (Stephenson, 1969: 6). Romantik dönemde1830'lu yıllar da müzik türünün en yaygın salon piyano parçaları, kolaylaştırılmış oda müziği, tek sesli şarkıların yanında eğlendirici hafif olan müziklerdir. Felix Mendelssohn çağın en büyük piyano virtüözlerindedir. Felix Mendelssohn barok ve klasik müziği romantik müzikle birleştirmeyi hedeflemiştir. Shakespeare, Goethe, Jean Paul ve Hegel'in felsefik düşüncelerini inceleyerek bestelediği eserlerinde halk müziğine önem vermiştir (Einstein, 1975: 24). Robert Schumann (1810- 1856) ise, piyanist, müzik eleştirmeni ve eğitimcisi olarak çağın en önemli lied'lerinin bestecisidir. Bestelerinde daha özgür arayışlara girerek, türlü renkte ezgi ve ritimleri piyano çeşitlemelerinde birleştirmiştir. Schumann 'ın düşünce dünyasını etkileyenlerin başında Hegel, Jean Paul, Eichendorff, Uhland, Heine, Hoffmann, Tieck, Goethe ve Shiller gibi yazar ve düşünürler gelmiştir (Kaygısız, 1999: 213).

19. yüzyılın başında kadınlar, müzikal gösteri alanında meydanlara çıkarak kabarelerde şarkı söylemeye, operalarda kadın rolleri oynamaya, çeşitli konser ve resitalerde performanslarını göstermeye başlamışlardır. 19. yüzyılın sonlarında, orkestra şefliğinde kadınlar henüz çok yeni olmalarına karşın, eğitimci olarak devlet okullarında, konservatuarlarda ve üniversitelerde düşük derecelerde veya mevkilerde de olsa, çalışma imkânları bulmuşlardır. Kaydın ortaya çıkması ile bir çok kadın sanatçı plak yıldızı olma imkânını elde etmiştir (Attali, 2001: 123).

Romantik dönem, bir çok halk ve dini olmayan konservatuvarların ve prestijli akademilerin açılarak, kadın bestecilerin bu okullara kabul edilmesiyle, kadınlar açısından eğitim imkânlarının artmaya başladığı bir dönem olarak önemlidir. Bu okullarda eğitim alabilen kadınlar senfoni, konçerto, senfonik poem ve genişletilmiş solo sonatları gibi daha geniş formlarda besteler yapmaya başlamışlardır. Bu dönemi temsil eden en önemli kadın besteciler olarak, Fanny Mendelssohn Hensel (1805- 1847) ve Clara Wieck Schumann (1819- 1896) gösterebiliriz. Döneminin en iyi piyano virtüözlerinden biri olan Clara Wieck Schumann, Robert Schumann'ın eşi ve Johannes Brahms'ın sadık dostu olarak ün yapmıştır. Yazdığı önemli sayıdaki lietleriyle, Alman liedlerine katkısı tartışılmaz ama müzik tarihi nedense onun bestecilik yanından pek bahsetmemiştir. Bir çok bestesi yeniden basılan ve kaydedilen Clara Wieck Schumann'ın en tanınan eseri, 1846'da yazdığı "Op.17, Piyano Triosu"dur. Fanny Mendelssohn Hensel, opera hariç bütün tarzlarda besteler vermesine rağmen babası ve erkek kardeşinin (Felix Mendelssohn) cesaret kırıcı yaklaşımları nedeniyle bunların çoğunu yayımlatamamıştır. Dönemin birçok kadın bestecisi gibi, sadece ev içi ve salon müziğine uygun, yani vokal (ses) ve piyano için besteler yapma konusunda cesaretlendirilmiştir (Beyazıt, 2002).

2.2. Fanny Mendelssohn- Hansel (1805- 1847)

2.2.1. Çocukluk ve Gençlik Dönemi

Ünlü Alman filozofu Moses Mendelssohn'nun oğlu Abraham Mendelssohn (1776- 1835) ve döneminin en iyi piyano çalan, Almanca, İtalyanca, İngilizce ve Fransızca dillerini konuşan, resim yapan ve şarkı söyleyen ünlü sanatçısı Lea Salomon (1772- 1842) un ilk çocukları Fanny 14 Kasım 1805 yılında Hamburg'da doğmuştur. Aristokrat bir ailenin daha sonra Felix (1809- 1847), Rebecca (1811-1858) ve Paul (1812- 1847) adlı çocukları dünyaya gelmiştir. Mendelssohn ailesi 1816 yılında Musevilikten Protestanlığa geçerek "Bartholdy" soyadını almıştır. Berlin'de buldukları dönemde Mendelssohn ailesinin evi o dönemin ünlü sanatçıları ve düşünürlerinin toplandığı sanatsal görüşlerin paylaşıldığı bir yerdir. Abraham Mendelssohn çocuklarını okula göndermeyip evde kendi geliştirdiği sistemle hepsinin müzik eğitimi alması için yönlendirmiştir. Babasının isteğiyle Felix ve Fanny ilk piyano derslerini annesinden almıştır http://tr.wikipedia.org/wiki/Felix_Mendelssohn_Bartholdy, 4/08/ 2006). 1816 yılında ailesinin Fransa'ya gitmesiyle Paris'te kardeşi Felix ile beraber tanınmış piyano eğitimci "Mme. Marie Bigot (1786- 1820)" tan piyano dersi almışlardır (Jezic, 1988: 73, www.musicforpianos.com, 22/10/ 2006). Bu dönemde Felix Mendelssohn ve Fanny Mendelssohn piyano, erkek kardeşleri Paul viyolonsel, kız kardeşleri Rebecca şan eğitimi için yönlendirilmişlerdir. Lea Mendelssohn çocuklarının katıldığı konser organizasyonlarını organize etmiştir. 1818 yılında Fanny Mendelssohn kardeşi Felix Mendelssohn'nunda katıldığı ilk resitalinde Bach'ın "Well- Tempered Clavier" eserini çalmıştır. 1819 yılında Babasının doğum günü onuruna "Ihr Tone, Schwingt euch Frölich" adlı ilk şarkısını bestelemiştir. 1820 yılında kardeşi ile birlikte Ludwig Berger (1777- 1839) den piyano, Carl Friedrich Zelter (1758- 1832) den kompozisyon dersleri almışlardır. Fanny Mendelssohn lirik şiirlerden oluşan teksler üzerine ilk şarkılarını bestelemiştir (Einstein, 1975: 186).

1822 yılında Carl Maria von Weber ve Goethe ile tanıştırlarak “Dussek’in iki piyano için eserini” kardeşi ile birlikte seslendirmişlerdir. Goethe konserlerindeki üstün başarıdan dolayı “von Goethe İnspiriert” adlı yazdığı şiiri kendilerine vererek onurlandırmıştır (www.fannyhensel.de/,11/10/2006). Lea Salomon’nun kendi evinde düzenlediği “geleneksel pazar günü konserlerine” katılmışlardır. Fanny Mendelssohn bu dönemde olağanüstü yeteneğinden dolayı Goethe tarafından onurlandırılmıştır. 1827 yılında yapmış olduğu bestelerinden 2 şarkısı Felix Mendelssohn’nun piyano koleksiyonları kitabında basılmıştır (Jezic, 1988: 73).

Resim 1: Fanny Mendelssohn

Resim 2: Felix Mendelssohn

Felix ve Fanny Mendelssohn’nun (Resim1 ve 2) Aristokrat ailelerinin evlerinde ve konser salonlarında kazandığı üstün başarıları sonucunda babası Abraham Mendelssohn- ataerkil sistemde kadın olarak kızının kadınsı tavır beslemesini isteyerek - “Müzik çalışmaların konusunda bana yazdıkların, kardeşin Felix’in çalışmaları hakkında düşündüklerin... Bunların hepsi güzel şeyler. Müzik kardeşin için belki bir meslek olacak, fakat senin için bir süsten öteye gidemeyecek. Bu anlayışla hareket et. Kadınlara sadece kadınsı bir tavır yakışır” diye yazmıştır (www.alinteri.org, 13/ 10/ 2006, www.musicforpianos.com, 22/10/ 2006).

Fanny Mendelssohn, müziğe başladığı gençlik yıllarında, yorumculuk ve bestecilik yönünün kardeşi Felix Mendelssohn’la birlikte paralel geliştiği, hatta kimi eserlerin çalınısındaki müzikal performansının daha üstün olduğu, bunun ötesinde Felix’in bazı önemli yapıtlarını bestelemesine büyük ölçüde etkili olduğu görülmektedir. (Örn: 1836 yılında Felix Mendelssohn’nun “St. Paul Orotoryosu”nun) Leipzig’de seslendirilmesine destek vermiştir. Fanny Mendelssohn babasının karşı çıkmasına rağmen çoğu şarkı, piyano eseri ve lied olmak üzere 500’e yakın eserini (Tablo 2) kardeşi Felix Mendelssohn’nun gölgesinde kalarak bestelemiştir (Aksoy, 2002: 19). Felix Mendelssohn, ablası Fanny Mendelssohn’a müzik konularında sık sık danışmakla yetinmeyip, onun yazdığı bazı şarkıları kendi besteleri gibi yayınladığı da olmuştur (Mimaroglu, 1990: 225).

2.2.2. Fanny Mendelssohn- Hansel’in Evlilik Dönemi

Fanny Mendelssohn 3 Ekim 1829 yılında Prusya sarayının ressamı Wilhelm Hensel ile evlenmiştir. İlk çocuğu Sebastian’ı bir yıl sonra doğmuştur. Fanny Mendelssohn’un yaratıcı özgürlüğünü geliştirmesinde eşinin desteği olanak sağlamıştır. Evliliğinin birinci yılından itibaren Fanny Mendelssohn yazdığı bestelerinin çoğunu, icra ettiği piyano eserlerinin partiyonlarının basımını da gerçekleştirmiştir. Dönemin önemli konser ve sanat organizasyonlarının düzenleyicisi olmuştur. 1830 yılında Felix Mendelssohn op.8 piyano

edisyonda çalışmalarından 3 parçası basılmıştır (Jezic, 1988: 73). Fanny Mendelssohn ve kardeşi Felix Mendelssohn 1831 yılında Paris'te dönemin ünlü bestecileri Thomas Habener, Frederic Chopin, Franz Liszt, Giacomo Meyerbeer ve Friedrich Kalkbrenner ile çeşitli dostluklar kurarak müzik çevrelerinde ilgi ile karşılanan başarılı konserler vermişlerdir. 1837 yılında şan ve piyano için yazdığı eserini bastırılmıştır. 1838 yılında kardeşinin "sol minör piyano konçertosunu" seslendirerek son resitalini vermiştir (Sadie, 1996: 323). 1842 yılından itibaren Berlin'de düzenlenen geleneksel pazar günleri konserlerinin düzenleyicisi olmuştur. 1841 yılında kardeşi Felix'in Leipzig'de kurduğu konservatuarın gelişmesinde katkıda bulunmuştur. 1846 yılında "Lieder op1" ve "sözsüz şarkılar" koleksiyonunu bastırılmıştır. 1848 yılında ölümünden kısa bir süre önce "Bergelust" şarkısını bestelemiş, piyano eğitimi alacak öğrenciler için "piyano etüt" kitaplarını bastırılmıştır (Sadie- Samuel, 1996: 323).

Tablo 2. Fanny Mendelssohn'nun Besteleri

Koral Çalışmaları 4 Kantat, (1829- 1831) Bilden ve Bibel Oratoryosu , (1831) Gartenlieder (6 Şarkı), (1847) Einleitung zu lebenden Bilder (1841) Nachtreigen (8 a capella şarkı), (1829) Zum fest der beiligen Caecilia, (1833) 6 Vokal Trio, (1835) 6 Vokal Trio (1825- 1841) Şarkılar (1822- 1850) Yılları arasında 250 şarkı çalışması Felix Mendelssohn 12 şarkısının düzenlenmesi Op 8, No:7- 10, (1830) Soprano ve piyano için aryalar, (1831) Ses- piyano için şarkı albümü, (1837) "Rhein- sugen und" liedi, (1837) Ses –piyano için 6 şarkı Vol:1, op.1,(1846) Ses –piyano için 6 şarkı Vol:2, op.7, (1848) Piyano için 6şarkı düzenlemesi, op, 9, (1850) Piyano için5şarkı düzenlemesi, op, 10,(1850)	Orkestral Çalışmaları Orkestra için Do Major Uvertür, (1830) Oda Müziği Çalışmaları Viyolonsel- piyano için "Adagio", (1823) Çello ve piyano için "Capriccio", (1829) La Majör piyano kuarteti, (1823) String Quartet, Do minör, (1834) Keman/Viyolonsel/piyano için Trio Op:2, (1850) Org Müzikleri Fa Majör Prelud, (1829) Sol Majör Prelud, (1829) Piyano İçin Basılan Eserleri Piyano için 4 şarkı, Vol1, Op:2, (1846) Piyano için 6 şarkı, Vol1, Op:4, (1847) Piyano için 6 şarkı, Vol 2, Op:5, (1847) Piyano için Pastoral, (1848) Piyano için 2 etüd -öğrenciler için, (1848) Piyano için 4 şarkı, Vol 2, Op:8, (1850) Piyano ve füg için şarkılar, (1841) Do minör Piyano Sonatı, (1843) Sol Majör Piyano Sonatı, (1843)
--	---

2.3. Clara Wieck Schumann (1818- 1896)

2.3.1. Çocukluk ve Gençlik Dönemi

13 Eylül 1819'da Leipzig'de dünyaya gelmiştir. Babası dönemin ünlü müzik eğitimcisi ve piyano firması sahibi Friedrich Wieck (1785- 1873), annesi Leipzig Gewandhaus'un ünlü solo piyanisti ve sopranosu Marianne Tromlitz (1797- 1872) dir (Jezic, 1988: 91). Friedrich Wieck döneminin en ünlü müzik kitaplığı ve piyano firmasının işletmesini kurduktan sonra eğitimciliğe de yönelerek piyano ve şan dersleri vermiştir. Friedrich Wieck eşinden boşandıktan sonra Saxon yasalarına göre kızının velayetini almıştır (Sadie- Samuel, 1996: 411).

Friedrich Wieck dönemin eğitim yöntemlerini yadsıyarak, müzikte yeni bir eğitim modeli oluşturan mekanik eğitim yöntemini geliştirmiştir. Yöntemin diğer yöntemler arasında

üstünlüğünün canlı kanıtı olacağını düşünerek kızı Clara'yı ünlü bir piyanist olarak yetiştirmeye karar vermiştir. Wieck eski bir erkek düşünüyü gerçekleştirmek için (kusursuz bir varlığın üretimi) çalışmalarına başlamıştır Clara babasının gözetiminde piyano, keman, orkestrasyon, piyano metodunun tüm pratikleri, şan ve müzik teorisi derslerini çalışmıştır (Stephan, 1989: 34).

Resim 3: Clara Wieck

Clara ilk piyano konserini 9 yaşında (Resim 3) 20 Ekim 1828'de Leipzig Gewandhaus'da vermiştir (Jezic, 1988: 91). Dönemin sevilen bestecilerinin yanı sıra kendi düzenlemesi olan "özgün bir tema üzerine varyasyonlar" ın başarısından dolayı "üstün yetenekli" olduğunu kanıtlamıştır. Clara ilk önemli solo konserini 8 Kasım 1830'da Leipzig Gewandhausta 11 yaşında vermiştir. Bu konserde de kendisinin ilk bestesi olan "Quatre polonoises pour le piano forte, Op1) ve "Dört Polonez Dansı" eserini çalmıştır (Sadie- Samuel, 1996: 411).

Clara ilk yurtdışı turnesini 1831 yılında Fransa ve Almanya'nın çeşitli kentlerinde yaptığı konserlerle gerçekleştirmiştir. Goethe'nin davetlisi olarak ilk kez Weimar'a gittiğinde verdiği başarılı konser sonunda Goethe bu performansa hayran kalmıştır. "Üstün sanat yetenekleri olan Clara Wieck'e, 9 Ekim 1831'in hatırası olarak" yazılı madalyonla ödüllendirilmiştir (Aksoy, 2002: 19).1831- 1835 yılları arasında (Resim 5) Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde başarılı konserlerine devam etmiştir. Bu konserleri dinleyen dönemin ünlü bestecileri Felix Mendelssohn, Nicola Paganini, Frederik Chopin' ın (Tablo 1) hayranlığını kazanmış ve "Harika çocuk" olarak kabul edilmiştir (Jezic, 1988: 92). 1835 yılında Robert Schumann'la ortak çalışmalarına başlamıştır. Clara 14 yaşında la minor piyano konçertosunu bestelemiştir. Bu eserin ilk seslendirilişini Felix Mendelssohn yönetimindeki Leipzig Gewandhaus orkestrası eşliğinde gerçekleştirmiştir (Evers, 1997 www.kimkimdir.gen.tr).

2. 3.2. Robert Schumann'la Evlilik Dönemi

12 Eylül 1840 tarihinde mahkemenin onaylamasıyla Clara ve Robert Schumann (Resim 6) Leipzig'de evlenmişlerdir.31 Mart 1840 yılında Clara Schumann olarak ilk konserini vermiştir. Evliliklerinin ilk on yılı boyunca Robert Schumann (Resim 7) tanınmamış bir besteci olduğu için ailenin geçimini sağlamak Clara'ya düşmüştür. Clara Schumann konser turnelerine çıkarak verdiği konserlerden ve özel piyano derslerinden kazandıkları ile ailenin geçimini sağlamıştır (Chissell, 1989: 27).

Resim 5, 6, 7: Clara ve Robert Schumann Çifti

14 yıllık beraberliklerinden olan 8 çocuğun (Marie (1841- 1929), Elise (1843- 1928), Julie (1845- 1872), Emil (1846- 1847), Ludwig (1848-1899), Ferdinand (1849-1891), Eugenie (1851-1938), Felix (1854-1879) bakımının yükü bu dönemde Clara Schumann'ın yaratıcılık yönünü engellemiştir. “Clara Schumann evliliği sürecinde bestecilik yönünden ödün vererek kocasına müzik konusunda destek verme misyonuna geçmiştir; onun eserlerini tanıtan ve yorumlayan virtüöz misyonu...”(Stephan,1989: 32, www.kimkimdir.gen.tr).

2.3.3. Evlilik Sonrası Olgunluk Dönemi

27 Temmuz 1866 tarihinde Robert Schumann'ın ölümünden sonra 1856- 1888 yılları arasında çeşitli konser etkinliklerine ve yeni konser turnelerine sadık dostu besteci Johannes Brahms'in desteğiyle devam etmiştir. Konserlerinde genellikle kocası Robert Schumann ve Johannes Brahms'in piyano müziğinin usta bir yorumcusu olarak müzik çalışmalarını sürdürmüştür (Mimaroglu, 1990: 225). Frederic Kalkbrenner, Franz Liszt, Ludwig van Beethoven ve Franz Schubert'in popüler eserlerinin üzerine çeşitli varyasyonları bestelemiştir (Sadie- Samuel, 1996: 412).

1878 yılında Clara Schumann Leipzig ve Frankfurt'ta vermiş olduğu piyano konserleriyle “50.Sanat Jübilesi”ni kutlamıştır. O dönemde müzik sanatındaki eşsiz konumu ve ünü sayesinde “Frau Kommervision Clara Schumann” olarak adlandırılmıştır (Reich, 1985: 292). Aynı yıl 59 yaşındayken “Frankfurt Hoch Konservatuarı” Piyano bölümünde eğitimciliğe başlamıştır (Adamson, 1998, s.300).

Clara Schumann 1892 yılına kadar süren öğretmenliği boyunca Frankfurt Hoch Konservatuarı'nda piyano eğitimcisi olarak yalnızca temel piyano tekniklerini kavramış, müzik teorisi bilgisi olan yetenekli öğrenciler ve piyanistleri seçerek sınıfına kabul etmiştir. (Reich,1985: 295).

1881- 1893 yılları arasında Robert Schumann ve Johannes Brahms'in piyano müziğinin bazı eserlerini ve kendi beste çalışmalarının tümünü toplayarak komple basımını (Tablo3) gerçekleştirmiştir (Uglow, 1989, s.486).

Clara Schumann Dört Polonez Dansı (1831) ile başlayarak tüm beste çalışmalarının - sayısı yetmişe yakın eserlerinin- arasından seçtiği 3 piyano konçertosu, lied, 4 oda müziği ve 29 solo piyano parçalarından bazılarını yayımlamıştır. Piyano virtüözü olarak verdiği konserler ve besteleri; uzman tekniği, güzel tonu ve şiirsel anlatımlı olarak kabul edilmiştir.

19 yy'ın kadın besteci ve virtüözü olarak müzik dünyasının kabul gördüğü en ünlü sanatçısıdır (Sadie-Samuel, 1996: 413).

Tablo 3. Clara Schumann'ın Besteleri

• 4 Polonez Dansı, Op. 1 (1830)	• Rückert in güzel baharı için şiirler Op. 12 (1840-1841)
• Vals formu kaprisler, Op. 2 (1831- 32)	• Sonat (1841- 42)
• C Majör Romans varyasyonlar, Op. 3 (1833)	• Birbirlerini Sevdiler. (Heine) (1842)
• Schwäne kommen gezogen (1830)	• 6 Şarkı Op. 13 (1842- 43)
• Tyroler şarkı varyasyonları (1830)	• Ah Ayrılık Acısı, (Rückert) (1843)
• Orijinal tema varyasyonları (1830)	• Doğaçlama (1844)
• Etütler (1830un basları)	• C Minör, İkinci scherzo, Op. 14 (1840-1845)
• Orkestra için Scherzo (1830-31)	• Kaçaklar, 4 parça, Op. 15 (1840- 45)
• Wieck Romansın'daki Fantazi varyasyonları (1831)	• 3 Prelüde, Op. 16 (1845) G Minör, B-Flat Major, D Minor
• Eski memleket (Kerner) (1831)	• Beethoven için kadanslar G Major konçerto, Op. 58 Mvts 1 ve 3 (1846)
• Tiedge'nin rüyası (1831)	• Yıldızım (Serre) (1846)
• Avare (Kerner) (1831)	• Ayrılışla (Serre) (1846)
• Bickihanedeki Avare (Kerner) (1832)	• G Minör, Piyano Üçlüsü, Op. 17 (1846)
• Alexis (piyano için 1832, sözlü eser için,1833)	• F Minör Piyano Konçertosu (1847)
• B Minör, Rondo (1833)	• 3 Koro için (1848) (Geibel) Venedik'te Akşam, İleri, Gondolcu
• Romantik valsler, Op. 4 (1833-1835)	• Robert Schumann'ın temaları üzerinde varyasyonlar, F# Min, Op. 20 (1853)
• A Minör Piyano Konçertosu, Op. 7 (1833-36)	• 3 Romans, Op. 21 (1853) A Minör, F Majör, G Minor
• Walzer (Lyser) (1834)	• Violin ve Piyano için 3 Romans Op. 22 (1853)
• Aksam Yıldızı (1834)	• Hermann Rollett 6 neşe şarkısı Op.23
• Pirate de Bellini Melodik varyasyonlar, Op. 8 (1834, 1837)	• 6 Lied Eseri, No 1: Ay çiçeği, No 2: Sakin bir sabah, No 3: Gizli fısıltılar No 4 Yeşil bir tepede, No 5: Arzu, No 6: Sesli bir gün (1853)
• 4 Karakteristik parça, Op. 5 (1835)	• Menekşe (Goethe) (1853)
• Müzikal Akşamları, Op. 6 (1835-36), Toccata, Ballade, Nocturne, Polonaise, Mazurka	• A Minör Romans (1853)
• Viyana Hatırası, G Major, Op. 9 (1837-1838)	• Klavye için Romans (1855)
• D Minör, Scherzo in, Op. 10 (1838-1839)	• Beethoven için Kadans, Piyano konçertosu C Minör, Op. 37 Mvt 1 (1868)
• 3 Romans, Op. 11 (1839) E-Flat Minör, G Minör, A-Flat Majör	• E-Flat Majör Geburstagsmarsch (1879)
• Sahilde (1840)	• Mozart için Kadans: D Minor Piyano Konçertosu, K466 Mvts 1 ve 3 (1891)
• Portreler (Heine) (1840)	• Başlangıç (doğaçlamalar) (1895)
• Halk şarkısı (Heine) (1840)	• Öğrenciler için Prelüdlar doğaçlama(1895)
• İyi geceler, (Rückert) (1841)	•

3. Modern Dönem Müzik Sanatı

1800'lü yılların sonlarına gelirken Geç Romantizm sonrasında, Empresyonistler (eserlerinde özellikle doğadan edindikleri izlenimi aktarmayı esas alanlar), sanat içinde önemli bir yer tutarak eserlerinde bir takım yeni denemelere ve arayışlara girişmişlerdir. Avrupalı bestecilerin büyük bir bölümü ise henüz bu değişiklikleri uygulamadan, eski romantik bir ruh halinde eserlerini yazmaya devam etmişlerdir (Kamien,1996:484). 19. yy'da anlatımcı müziğin temelini oluşturan modülasyon anlayışı yaygınlaşmış, dolayısıyla farklı tonal merkezlere başvurmak, anlatımcı bestecilerin temel hedefi haline gelmiştir. Zaman kavramının burjuva işverenler açısından somut ekonomik kazanç, işçiler açısından kaybedilen yaşamsal gerçeklik anlamına büründüğü; işçi sınıfının ekonomik- toplumsal yaşamın önemli siyasal bir kutbu haline geldiği; “anonim şirketler, karteller, işçi sendikaları, siyasi partiler, kiliseler, askerler, bürokratlar gibi meslek ve çıkar gruplarının halkın demokrasi özlemini kuşatma altına aldığı bir dönemdir (McNeil, 1989: 381). Toplumsal yapıda ülkelerarası ilişkilerde güç dengesi politikalarının keskinleştiği Avrupa ülkelerinde liberal demokratik yönetim biçimine karşı oluşan hoşnutsuzluğun etkisi doruk noktasına ulaşmıştır. 20. yüzyılın başlangıcında ise müzikte majör- minör sisteminin merkezci anlayışı, “tonik- dominant” ilişkisi son bulmuş, her sesin bağımsız kişiliğiyle yer aldığı “on-iki ton sistemi” ortaya çıkmıştır (Aslangiray, 2002: 429).

20. yüzyılda başlarında tasvir edilen müzikal stil sadece bu yüzyıl içinde gelişmemiştir. Romantik dönemde fark edilen bireysellik ve çeşitlilik giderek daha yaygın olmuştur. Romantizm tabii ki bu yüzyılın sona ermesi ile bitmemiş, ancak yeni düşünceler ve yöntemler ile oluşturulan eserler romantizmin etkisini iyice zayıflatmıştır (O'Brien,1987:436). 20. Yüzyılın yeni müziksel anlatımına geçiş dönemi olarak işlev gören bu dönemde müzikte en parlak, en gösterişli çalışmaların bir kısmı üretilmiştir. Örneğin Gustav Mahler, görkemli orkestralar için uzun ve karmaşık senfoniler yazmıştır. Gustav Mahler'in müziği klasik dönem biçiminde Viyana'da etkili olmuştur. Müzikte milliyetçilik (ulusçuluk) eğilimi ortaya çıkarak, farklı ulusların bestecileri müziklerini yurtsever temalara ve kendi topraklarının geleneksel halk müziğine dayandırmaya çalışmışlardır. Bunların arasında dönemin en ünlü erkek bestecileri; Rusya'dan Modest Mussorgsky (1839- 1881) ve Nikolai Rimsky-Korsakov (1844-1908), Çekoslovakya'dan Antonin Dvorák (1841- 1904), Norveç'ten Edvard Grieg (1843-1907), Finlandiya'dan Jean Sibelius (1865-1957), İngiltere'den Edward Elgar (1857-1934) (Tablo 1) bu tür temalara ve stillere önem vererek müzik sanatına katkıda bulunmuşlardır. Aynı dönemde Fransız besteciler, halk müzikleri yerine geleneksel aristokrat (kentsel içerikli) müziklerini üretmişlerdir. Bu dönemin Fransız müziği; ölçütleri, sınırlılıkları, berraklık ve açıklığıyla diğerlerinden ayırt edilmiştir. 1871 yılında “Fransız Müziği için Ulusal Birlik” kurucuları, bu müziği motive etmenin ve özendirmenin yollarını aramışlardır. Bu dönemin ünlü erkek bestecilerinden Camille Saint-Saëns (1835-1921) etkili uyuma sahip ve yumuşak melodiler yaratmak için eserlerinde romantik uygulamalar kullanmıştır. Ulusal birliğin kurucularından biri olan Gabriel Fauré (1845-1924) Claude Debussy (1862- 1918) ve Cesar Franck (1822-1890) (Tablo 1) sanatsal içerikli şarkılar bestelemişlerdir (Lütfi, 2005).

1910- 1930 yılları arasında sanat, müzik, resim ve mimari alanlarında Batı dünyasının sanat kültürüne ait olmazsa olmazlarını yerle bir edilmiştir. Bu dönemin bestecileri, 16. yüzyıldan bu yana Batı müziğinin temellerini oluşturan klasik yapının temel direklerini söküp yıkmışlardır. 1930 ve 1950 yıllarında ise birçok besteci eski tarzlara geri dönmüş ya da yeni ile eski arasında bir sentez oluşturmaya çalışmışlardır. Yeni müzik Alman Avusturya romantizmine ve onun temsil ettiği her şeye bir başkaldırıcı simgelemiştir. Değişik besteciler değişik tekniklerle başarılı örnekler oluşturmuşlardır. Bu müzik türünde Empresyonizm,

Romantizm ya da Barok dönem de olduğu gibi belli bir stil ya da kalıp yoktur. Başkaldırış eser adlarında da kendini göstermektedir. Besteciler belli bir tekniğe bağlı kalmak yerine birini denedikten sonra bir başkasına geçmekte bir sakınca görmemişlerdir (www.beethovenlives.net, 15/10/ 2005).

20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan kültürel değişim hareketleri sanat ve bilimde önemli yeni gelişmelerin meydana gelmesine neden olmuştur. Örneğin; Sigmund Freud gelişmiş psikanaliz ve bilinçaltı çalışmaları ile, Albert Einstein izafet teorisi ile, Gustav Klimt, Oskar Kokoscha, ve Wassily Kandinsky soyut resimleri ile bu kültürel değişim hareketlerine önemli katkıda bulunmuşlardır. 20. yüzyılda armoniye tamamen yeni yaklaşımlar geliştirdiği ve bu dönemde yazılmış müzikler üzerinde derin bir etki yapmış olmasından dolayı, en önemli besteciler Claude Debussy, Igor Stravinsky ve Arnold Schoenberg'dir. Arnold Schoenberg (1874- 1951), müziği, ilk zamanlar geleneksel Romantik stilin son dönemlerinin etkisi altındadır. Müziksel aktarım ve uyumu gitgide atonal olmuştur. Ayrıca, Alban Berg ve Anton Webern gibi sadık, vefalı öğrencileri izinden gitmişlerdir (Kamien,1996:434).

Büyük sosyal değişikliklerin yaşandığı özellikle kadınların işgücü olarak iş hayatına atıldığı 20. yüzyılın başlarında kadınlar ev içi çalışmalarından daha profesyonel alanlara yönelerek o güne kadar geçerliliği kabule gelmiş kuralların dışına çıkmışlardır. Erkeklerle yarışabilecekleri profesyonel aktivitelerde buluşmaya başlayan kadınlar, eğitim alanında daha özgürleşerek kendilerini geliştirme imkânı bulmuşlardır. Kadın müzisyenler özellikle müzik akademilerinde ünlü kadın ve erkek müzisyenlerle çalışma fırsatı bularak çok iyi eğitim alabilmişlerdir (Tunçdemir, 2004: 282). Mevcut yapıları parçalayıp yeni bir doku oluşturmak isteyen 20. yüzyıl başı sanatçıları değişimin sancıları, değiştirilmek istenen ve muhalif yapıların zorluklarını da yaşamışlardır. Bu dönemi temsil eden en önemli kadın besteci, dönemin ünlü erkek bestecileri ile çalışma imkânı bulmuş olan Alma Mahler Werfel'dir. Gustav Mahler'le evlenmeden önce bestelemiş olduğu eserlerinden elimizde kalan liedleri ve şarkılarının ezgisel ve armonik dokularının söyleminde; beklenmedik aralık değişimleri, tonu yer yer zorlayan akor bileşimleri ve sürprizlerle bezenmiş olan eserlerdir. Özellikle kocası Gustav Mahler'in yaratmış olduğu görkemli senfonilerinin de yaratılmasında öncülük etmiştir.

3.1. Alma Mahler- Werfel (1879- 1964)

3.1.2. Çocukluk ve Gençlik Dönemi

Alma Maria Schindler 31 Ağustos 1879 yılında Viyana'da doğmuştur. Babası döneminin ünlü manzara ressamı Emil Schindler, annesi Viyana müzikallerinin oyuncusu soprano Anna Bergen'dir (Sadie-Samuel, 1996:305). Alma Maria Schindler babasının desteğiyle sekiz yaşında başladığı müzik eğitiminde- dönemin ünlü eğitimcileri Joseph Labor ve Arnold Schoenberg'in de aralarında bulunduğu- Viyana müzik ortamında ünlü besteci Alexander Zemlinsky'den kompozisyon dersleri almıştır. Josef Labor müzik literatürünün tüm bölümlerini özellikle Richard Wagner'in operalarını çalıştırmıştır. 1897 yılında Alexander Zemlinsky'nin sınıfındaki nadir kadın öğrencilerinden biri olan Alma, kendi cinsinin ihmal edilmemesi gerektiğini kanıtlamak istercesine daha fazlasını başarmayı amaç edinerek çalışmalarına devam etmiştir. O dönemde günlerini müzikle uğraşarak geçirmiş, piyano çalışarak tekniğini ilerleterek bir çok şarkı, lied ve piyano eseri (100'e yakın) bestelemiştir (Monson, 1983: 23).

Resim: 8, 9: Alma Maria Schindler

“Viyana’nın en güzel kızı” (Resim 8- 9) olarak ünlenen Alma, 22 yaşında tanıştığı Viyana Operası müzik direktörü olan ünlü besteci 42 yaşındaki Gustav Mahler’le (Resim 11) tanışmıştır. Gustav Mahler çalışmalarını beğeniyle karşıladığı besteci Alma Mahler’e evlenme teklif ederek, düğünden önce bir mektupta şunları yazmıştır. “Bundan sonra yalnızca bir mesleğin var. Beni mutlu etmek... Ne söylemek istediğimi anlıyor musun? Alma. Evliliğimizde “besteci” rolü bana düşüyor. Senin görevin ise seven eş ve anlayışlı partner rolüdür” (Mitchell, 1969: 176).

3.1.3. Gustav Mahler’le Evlilik Dönemi

Alma Mahler (Resim 10) ve Gustav Mahler’in (Resim 11) evlilikleri döneminde Viyana ve çevresi “bir dahiler ülkesidir”. Avusturya- Macaristan İmparatorluğun da on bir ayrı dilin konuşulduğu, düşünür Ludwig Wittgenstein ve Karl Kraus, ruh bilimci Sigmund Freud, ressam Gustav Klimt, Stefan Zweig ve Oskar Kokoschka, yazar Robert Musil, Franz Kafka, besteci Richard Strauss, Arnold Schoenberg, Anton Weber, Alexander Zemlinsky ve Igor Stravinsky ‘nin bulunduğu bir kültür ve sanat merkezidir.

Resim: 10- 11: Alma ve Gustav Mahler Çifti

1902 yılında evlenmişlerdir. İlk kızı Anna Maria (1902- 1907) yılında, ikinci kızı Anna (1904- 1988) yılında dünyaya gelmiştir. Alma Mahler’in “bestecilik misyonundan vazgeçmesi koşulu” ile başlayan evlilikleri boyunca ünlü eşinin yaratılarının “esin kaynağı”, düzenleyicisi ve organizatörü olmuştur (Monson, 1983: 25). Aşkı uğruna kendi yaratıcılığında vazgeçerek Gustav Mahler’in eşi olarak, bütün çalışmalarının destekleyicisi olmuştur. “Besteci ve ona destek veren eş ilişkisi” sınırların belirlendiği kurallar tüm evlilikleri boyunca devam etmiştir (Stephan,1989: 7). Gustav Mahler, eşinin müziğini istememesindeki asıl neden çok daha derin

bir çatışmanın sebebidir. Yerini yepyeni bir dünyaya bırakmamak için çırpınan 19. yy kültür evreni ve gelmekte olan 20. yy duyarlılığı arasındaki gizli bir savaşım aralarındaki çelişkileri oluşturmuştur. Gustav Mahler, Alma'dan müziğini kendi müziği gibi benimsemesini isterken, bir anlamda sanatını yaşamında somutlaştırmayı hedeflemiştir. Alma'nın kendisine gösterdiği duygusal güç sayesinde eserlerini üretmiş ve başarılı olmuştur (Ergur, 2002: 50). Gustav Mahler evliliklerinden sekiz yıl sonra, Alma'yı kaybetmek korkusuyla, 1910 yılında eşinin eserlerinin değerini anlayarak (1900- 1901 yılları arasında bestelediği) "Lied"lerinin notalarının basılmasına destek vermiştir (Aksoy, 2002: 18).

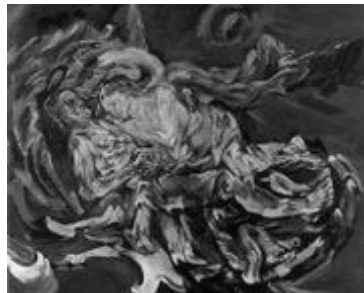
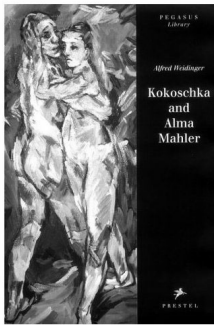
1911 yılında Gustav Mahler'in ölümü üzerine Alma Mahler yaşam ilişkilerini anlatan iki kitap (Tablo4) ve Gustav Mahler'in bitmemiş 10. senfonisinin notalarının bulunduğu koleksiyonda (1915- 1924) kendi bestesi olan şarkılarını da bastırmıştır (Sadie-Samuel, 1996:305) Alma Mahler Werfel'in bestelediği eserlerden sadece 15 şarkısı günümüze kadar gelebilmiştir. Diğer besteleri II. Dünya savaşında Viyana'nın bombalanması sırasında yok olmuştur (Mimaroglu, 1990: 225).

Tablo 4. Alma Mahler- Werfel'in Eserleri

<ul style="list-style-type: none">• Alma Mahler (1911) yılında bestelediği Gustav Mahler'in desteğiyle basılan 5 şarkısı, (1924)• 1901- 1911 yıllarında yazdığı eserlerinden 9 tanesi (yangında kurtulan)• "Fünf lied" (1911),• "Vier Lied" (1915)• "Fünf Gesänge"(1924) Franz Werfel öncülüğünde son şarkı koleksiyonunu bastırmıştır.	<ul style="list-style-type: none">• Gustav Mahler Mektupları (1879- 1911), Viyana, (1924)• Gustav Mahler "Hatıralar ve Mektuplar", Amsterdam, 1940• "Ve Aşk Köprüdür", Londra- New York, (1959)• "Mein Leben", (Hayatım), Frankfurt, (1960)
---	--

3.1.4. Alma Mahler'in Resimleri

Gustav Mahler'in ölümünden sonra 1911 yılında ünlü ressam Oskar Kokoschka ile aşk ilişkilerinde de bu sanatçıya esin kaynağı olmuştur. Alma Mahler'in yaratıcılığını kısıtlayan ikinci ünlü erkek olarak Kokoschka söyle demiştir. "Sen kadınsın, ben ise sanatçı... En kısa zamanda karım olmalısın, yoksa büyük yeteneğim mahvolacak. Geceleri beni sihirli bir içki gibi yeniden canlandırmalısın... Gündüzleri sen biriktiriyorsun. Ben ise bütün gün çalışabilirim. Resim üzerinde çalışırken beni ne kadar güçlü kıldığını, neler olabileceğini gördüm." (Mahler, 1987: 65).

Resim:12, 13, 14: Oskar Kokoschka'nın Alma için yaptığı resimler

Oskar Kokoschka, Alma'yı kadınlığın prototipi olarak görmüştür. Goethe'nin ölümsüz dışisine benzeterек yaptığı resimlerde ki kadın tiplerini Alma'ya benzetmiştir. Oskar Kokoschka 1913 yılında Alma Mahler Portresini, 1914 yılında Alma'ya olan aşkını sembolleştirdiği (Resim 13) "Die Windsbraut" Tablosu (1914) nu, 1918 yılında (Resim 14) "Puppet" (Alma Mahler'in bire-bir boyutundaki bez kuklası) yapmıştır (www.alma-mahler.at/engl/almas_life/kokoschka.html, 19/10/ 2006).

3.1.5. Alma Mahler'in Diğer Evlilikleri

1915 yılında ikinci evliliğini Bauhause tasarım okulunun kurucusu ünlü mimar Walter Gropius, ile yapmıştır. İkinci evliliğinden kızı Manon (1916- 1935) yılında dünyaya gelmiştir. 1929 yılında son evliliğini ise Yahudi şair ve yazar Franz Werfel ile yapmıştır. Oğlu Martin Carl Johannes prematüre doğmuştur. 10 ay sonra ölmüştür. Nazi Avusturyası'ndan kaçıp Amerika'ya gitmişlerdir. Californiya'da eşinin yazdığı "Bernadette Şarkısı", "Musa Dağının 40 Yılı", "Jacobowski ve Albay" adlı kitaplarının basılmasında katkıda bulunmuştur. Ayrıca Arnold Schönberg, Bruno Walter ve Thomas Mann'nın aralarında bulunduğu sanat ortamına girerek topluluğun sanatsal organizasyonlarının düzenleyicisi olmuştur. Viyana kuşatması sırasında yanan eserlerinden geriye kalanları, Amerika'ya getirtilmesi için çalışmıştır (Sadie-Samuel, 1996:305).

Alma Mahler- Werfel, bütün evlilikleri boyunca Viyana'nın önemli kültür ve sanat ortamlarının organizasyonlarını yapmıştır. Modern dönem'in en ünlü çağdaş bestecileri Alban Berg, Arnold Schoenberg, Biyolog ve müzisyen Paul Kammerer, piyanist ve orkestra şefi Ossip Gabrilowitsch, ressam Gustav Klimt ve Oskar Kokoschka, ile olan ilişkilerin de sanatçılara eş, sevgili ve arkadaş ilişkilerinde "dahilerin esin perisi" olarak erkek yaratıcılığının özgün eserlerinin yaratıcısı olmuştur (Monson, 1983: 329).

4. Sonuçlar

Geleneksel cinsiyet algılamasında kadın ve erkeklerin birbirlerinden farklı oldukları vurgulanarak, bu farklılıklara değer yargıları (olumlu- olumsuz) yüklenmiş, hatta toplumsal ve hukuksal farklılıklar biyolojik farklılıklara dayandırılmıştır. Geleneksel cinsiyetçiliğe göre kadın geçmiş yüzyıllarda bazı eksikliklerle karşı karşıyadır. Üstelik bu eksikliklerin yaradılışından kaynaklanan akılca eksiklik olduğu bile düşünülmüştür. Kadının toplumdaki yeri iktidar ilişkileri içinde değerlendirildiğinde erkekten sonra adlandırılmıştır. Kadının toplumsal görevleri, yükümlülükleri, içinde bulunduğu kültürel ortamın özellikleri, değer yargıları, yetiştirilme tarzları, ekonomik, eğitime ilişkin engeller vb. özel yaşamında destek veya engel olarak ortaya çıkmışlardır.

Çalışma kapsamında ele alınan sanatçılardan Fanny Mendelssohn ve Clara Wieck Schumann ilk gençlik yıllarında piyano icracılığı, beste yapma gibi sanatsal faaliyetlerde üstün başarılar göstererek yaratıcı ürünler vermişlerdir. Bununla beraber, piyano icracılığı, var olan yeteneğin, yaratıcılığın, motivasyonun ve disiplinli çalışmanın dışında ek bir fazlalık gerektirmediğinden, Fanny Mendelssohn ve Clara Schumann'ın zamanın ünlü erkek virtüözlerinden çok daha iyi performanslar gerçekleştirmesi küçük yaşlardan başlayarak ailelerinden almış oldukları metodik eğitime ve bu eğitime bağlı olarak kendi tarzını geliştirme becerisine bağlanabilir. Bu gerçek göz önüne alınırsa, iyi ve metodik bir eğitimin alınması ile kadın ya da erkek fark etmeden yetenekli, yaratıcı besteci ve icracıların yetiştirilebileceği kanısına ulaşılabılır. Bununla beraber erkeğin yapısında bulunan baskınlığın ortaya çıkardığı ürünlerdeki ve yaratıcılığındaki pozitif etkisi göz önünde bulundurulduğunda

kadına verilen metodik eğitimin yanında motivasyon teknikleri kullanılarak baskınlık özelliğinin geliştirilmesi ile daha da yaratıcı eserler verebileceği yargısına ulaşılabilir. Yani “yaratma yetisinin” geliştirilmesi sadece alınan metodik eğitimle değil sebat ederek, pozitif destekler verilmesiyle de doğrudan ilişkilidir.

Çalışma kapsamında ele alınan sanatçılardan Clara Wieck Schumann’ın evlilik yaşamında üzerine yüklenen analık misyonu yüzünden yaratıcılık ve bestecilik faaliyetlerinde tam performans gösteremediği, Fanny Mendelssohn’nun ise evlilik yaşamında eşinin desteğiyle sanatsal yaratıcılığında özgürlüğe kavuştuğu görülmüştür.

Alma Mahler- Werfel ise dönemin dahi müzisyenleri arasında çalışma fırsatı bulması, ailesinin desteği ve ilk gençlik yıllarında aldığı eğitim sayesinde başlangıçta çeşitli eserler bestelediği, evliliklerinde ise “Besteci ve ona destek veren sevgili eşi” olarak çeşitli kısıtlamalarla yaratıcılığının körelendiği görülmüştür. Ünlü erkek müzisyenler ve sanatçılarla olan ilişkilerinde kadın sanatçılara eş, sevgili ve arkadaş olarak “dâhilerin esin perisi” gibi bir rol yüklenmiş, erkek müzisyenlerin özgün eserlerinin yaratıcılığında kadınlara bir “kariyer refakatçisi” gibi destek görevi düşmüştür.

Sonuç olarak müzik tarihinde -analık görevlerinin yanında- kadın müzik sanatçılarının bestecilik, kompozitörlük ve yorumculuk alanlarında verilen eğitimlerle desteklenmesi neticesinde ve ünlü müzisyenlerle çalışabilme fırsatı yakaladıklarında kendilerini sürdürülebilir bir gelişmeye tabi tutabildikleri ve değerli ürünler verdikleri yargısına varmak yanlış olmaz. Ancak analık misyonlarını da en iyi şekilde yerine getirme içgüdüleri ve bu konuda erkek partnerlerinin yük paylaşımına gitmemeleri, aksine daha da engelleyici olmaları neticesinde yaratıcılıkları körelmiş ve daha az eser verebilir durumda kalmışlardır. Bu, yaratıcılıkta dış faktörlerin (sosyal yaşamın, ailevi koşulların, duygusal baskıların, ataerkil yaşama biçiminin) o dönemde ne denli etkili olduğunu da göstermektedir. Bugün için varılacak sonuç ise açıktır: Kadın sanatçı olsun ya da erkek sanatçı olsun, üst düzey müzik yapan üstün yeteneklilerin teknik, motivasyon ve disiplinli çalışma konularında edindikleri kazanımlarını paylaşımına giderek aldıkları eğitimlerle ve coşkulu bir yaşam tarzıyla (pozitif etkileme) yaratıcılıklarını artıracakları, buna paralel olarak çok daha verimli ve değerli ürünler verebilecekleri yargısına varılabilir.

5. Kaynaklar

- ADAMSON, Linda G.(1998). Notable Women in World History, A Guide to Recommended Biographies and Autobiographies, Greenwood pres, London,
- AKSOY, Suay (2002). “Her büyük kadının arkasında onu eteğinden geri çeken bir erkek vardır.” Milliyet Sanat Dergisi, Sayı: 516, Ankara
- ARAT, Necla (1997). “Türkiye’de Kadınların Çalışma Yaşamında Karşılaştıkları Zorlukların Sosyo- Kültürel Nedenleri”, Say Yayınları, İstanbul
- ASLANGİRAY, Emel (2002). “Toplumsal Yapının Türk Halk Müziğindeki Yansımaları”, 21. Yüzyılın Başında Türkiye’de Müzik Sempozyumu Bildirileri, Sevda-Cenap And Vakfı Yayınları, Ankara
- ATTALİ, Jacques (2001). Gürültüden Müziğe: Müziğin Ekonomi- Politik Üzerine, Çev: Gülüş Gülcügil Türkmen, Ayrıntı Yayınları, İstanbul
- BERKTAY, Fatmagül (1997). “Tanımlanması Serbest Bir Nesne: Kadın”, Kadınların Gündemi, Say yayınları, İstanbul
- BEYAZIT, Suzan (2002). “Erkek Senfoni Besteler”, Evrensel Kültür, Sayı: 124, Ankara

- BİLİCİ, Faruk (1995). “Bilgi Edinme Hak ve Hürriyeti”, Arşivcilik Konferansları: I, Yay. Haz: Hamza Kandur, Pera Kütüphanesi, İstanbul
- CHISSELL, Joan (1989). The Master Musicians Schumann, J. M. Dent-Sons Ltd, London
- DEAUX, K. (1984). From individual differences to social categories. Analysis of a decades’s research on gender. American Psychologist, Vol:39, No: 2, NewYork
- DRYLER, H. (1998). Parental role models, gender and educational choice, British Journal of Sociology, Vol: 49, No: 3
- EINSTEIN, Alfred (1975). “Music in the Romantic Era”, A History of musical Thought in the 19th Century, W.W. Norton& Company, New York
- ERGUR, Ali (2002). Portredeki Hayalet: Müziğin Sosyolojisi Üzerine Denemeler”, Bağlam Yayıncılık, Ankara
- EROL, Lütfü (2006). “Tarih İçerisinde Müzik Sanatı”, ODTÜ Müzik Tarihi Ders Notları, <http://www.metu.edu.tr/~ilerol/dosyalar/dosyalar.html>
- EVERS, Renate (1997). Clara Wieck Schumann. Biograph, Rutgers University, NJ, U.S.A
- FUBİNİ, Enrico (2003). Müzikte Estetik, Dost Kitapevi Yayınları, Ankara
- GÖLE, Nilüfer (1998). “Modern Mahrem”, Metis Yayınları, İstanbul
- JEZİC, Peacock, Diane (1988). Women Composers: The Lost Tradition Found, Foreword by Elizabeth Wood, The Feminist Pres, New York
- KAMIEN, Roger (1996). Music An Appreciation, The McGraw- Hill Companies, New York
- KAYGISIZ, Mehmet (1999). Müzik Tarihi: Başlangıcından Günümüze Müziğin Evrimi, Kaynak Yay No:281, Analiz Basımevi, İstanbul
- KUÇURADİ, İonna (1988). “Etik”, Meteksan Yayınları, Ankara
- KUTLUK, Fırat (1997). Müziğin Tarihsel Evrimi, Çivi Yazıları, Ceylan Maatbacılık, İstanbul
- KÜÇÜK, Ali (2003). “ Piyano Tekniğinin Tarihi Gelişim Sürecine Kısa Bir Bakış”, Cumhuriyetin 80. Yılında Müzik Sempozyum Bildirileri (30- 31 Ekim 2003), İnönü Üniversitesi, PegamA Yayıncılık, Ankara
- LİTZMANN, Bertold (1971). Clara Schumann: ein Kunstlerleben nach Tagebuchern und Briefen, 3 vols. Reprograf Nachdi, Aufl. Leipzig, 1923. Hildesheim: Olms,
- LLOYD, Genevieve (1996). “Erkek Akıl: Batı Felsefesinde Erkek ve Kadın”, Çev: Muttalip Özcan, Ayrıntı Yayınları, İstanbul
- MAHLER- WERFEL, Alma (1987). “Mein Leben”, S. Fischer Verlag, Frankfurt am Main, Frankfurt
- MCNEİL, William (1989). “Dünya Tarihi”, Çev: Alaaddin Şenel, Verso Yayıncılık, Ankara
- MİMAROĞLU, İlhan (1990). Müzik Tarihi, Varlık Yayınları, İstanbul
- MİTCEHELL, Donald (1969). “Alma Mahler- Gustav Mahler: Memeories and Letters”, The Viking Pres, New York
- MONSON, Karen (1983). “Dâhilerin Esin Perisi”, Çev: Suna Güler, Afa Yayıncılık, İstanbul
- NAZLI, Aylin (2006). “Moderni tenin Ötekisi: Kadının Bedeni”, Kadın Çalışmaları Dergisi, Cilt:1, Sayı:1, Edam, Aycan Tanıtım ve İletişim Matbaası, İstanbul
- NUTKU, Özdemir (1999). Atatürk ve Cumhuriyet Tiyatrosu, “Kadın ve Sanat”, Cumhuriyetin 75. yılına Armağan, Özgür Yayınları:124, İstanbul
- O’BRIEN, James, Patrich (1987). The Listening Experience, Schirmer Boks A Division of Macmillan,Inc, New York

- ÖNDİN, Nilüfer (2005). “Rönesans Döneminde Tinsel Mülkiyet Kavramının Gelişimi ve Sanatçı Hakları”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:3, Sayı:11, Ankara
- PAGLIA, Camille (2004). “Cinsel Kimlikler: Nefertiti’den Emily Dickinson’a Sanat ve Dekadans”, Çev: Didem Atalay- Anahid Hazaryan, Epos Yayınları, Ankara
- REİCH, Nancy, B. (1985). Clara Schumann: The Artist and the Woman. Ithaca, NY: Cornell University Press
- SADİE, Julie- A, Samuel, Rhian (1996). The Grove Dictionary of Women Composers, The macmillan pres limited, ww. Norton company, London
- SARICA, Murat (1984). Siyasal Tarih, Ar Basımevi, İstanbul
- STEPHAN, Inge (1989). Ünlü Erkeklerin Gölgesinde Yetenekli Kadının Yazgısı, Çev: S. Nazlı Kaya, Atol Yayınları, Ankara
- STEPHENSON, Kurt (1969). Clara Schumann 1819/ 1969, Bonn, Bad Godesberg, 1969 Brüder Hartmann, Berlin
- SUSSKIND, Pamela (1980). New Grove Dictionary of Music and Musicians. S.v. “Clara Schumann”, Ed: Sadie, Stanley, D.C. Grove’s Dictionary, Washington
- TUNÇDEMİR, İlknur (2004). “Müzik Sanatında Kadın Olgusu, Yaratıcılığı ve Besteciliği”, Kadın Çalışmalarında Disiplinler Arası Buluşma Sempozyum Bildiri Metinleri (01,04,2004), Yeditepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, İkinci Cilt, Maraton Mat., İstanbul
- UGLOW, Jennifer (1989). The Macmillan Dictionary of Women’s Biography, 2. Edition, Mansell Collection, London
- WHITTALL, Arnold (1989). Romantic Music, A Concise History from Schubert to Sibelius, Thames and Hudson Ltd, London
- WEİSSWEİLER, Eva (1981). Komponistinnen aus 500 Jahren Eine, Kultur und Wirkungs geschichte in Biographien und Werkbeispielen, Frankfurt
- YETİŞKEN, Hülya (2004). “Kadın ve Felsefe”, Frankofoni, Sayı: 16, H.Ü. Yayınları, Ankara

İnternet Siteleri

- Fanny Mendelssohn- Hensel, “Her Life: Child Prodigy- The Parting of the Ways and Music”, www.musicforpianos.com/fannylifemusic.htm, 22/ 10/2006.
- Fanny Mendelssohn, <http://www.fannyhensel.de/>, 11/10/ 2006
- Fanny Mendelssohn, http://en.wikipedia.org/wiki/Fanny_Mendelssohn, 14/10/ 2006
- Fanny Mendelssohn- Hensel, <http://www.ambache.co.uk/wMendelssohn.htm>, 14/10/ 2006
- Fanny Mendelssohn-Hensel, http://www.fannyhensel.de/hensel_eng/frameset.htm, 14/10/2006
- Felix Mendelssohn, http://tr.wikipedia.org/wiki/Felix_Mendelssohn_Bartholdy, 4/08/2006
- Clara Wieck Schumann <http://www.karadar.com/Dictionary/wieck.html>, 28/10/ 2006
- Clara Wieck Schumann, http://tr.wikipedia.org/wiki/Clara_Schumann, 14/10/ 2006
- Clara Wieck Schumann, <http://www.geneva.edu/~dksmith/clara/schumann.html>, 10/09/ 2006
- Clara Josephine Wieck, <http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=3141>, 4/08/ 2006
- Clara '96 (<http://www.uah.edu/clara/schumann.html>) Comprehensive collection of web materials related to Clara Schumann, 2005
- Clara Schumann Concert Hall (<http://www.uah.edu/clara/conhall.html>) Sound bytes of Clara Schumann's music, 2005
- Clara Schumann Art Gallery (<http://www.uah.edu/clara/gallhall.html>) A collection of pictures of Clara Schumann, 2005

- Alma Mahler- Werfel, http://www.alma-mahler.at/engl/almas_life/almas_life.html, 19/10/2006
- Alma Mahler, http://www.alma-mahler.at/engl/almas_life/kokoschka.htm, 19/10/ 2006
- Alma Mahler- Werfel, http://de.wikipedia.org/wiki/Alma_Mahler-Werfel, 24/10/ 2006
- Alma Mahler, http://www.musicologie.org/Biographies/s/schindler_alma.html, 25/10/ 2006
- Alma Mahler-Werfel, <http://www.library.upenn.edu/collections/rbm/photos/mahler>, 22/03/ 2005
- Kadına Kadınsı Tavır Yakışır, www.alinteri.org, 13/ 10/ 2006
- Müzikte Akımlar, www.beethovenlives.net, 15/10/ 2005
- Ünlü Erkek Müzisyenler, http://tr.wikipedia.org/wiki/Felix_Mendelssohn_Bartholdy, 14/05/ 2006.